

Asia: VN/1281/2020

Lausuntopyyntö hallituksen selonteosta kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista (luonnos)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Maahanmuuton ja kotoutumisen sanaston määrittely ja yhdenmukaistaminen on tervetullut uudistus. Termiuudistus on odotettu, sillä termi maahanmuuttaja kapeuttaa ajattelua koskemaan vain rodullistettuja henkilöitä. Termit kotoutuminen ja kotouttaminen ymmärretään valtakulttuuriin sopeuttamiseksi, kun kulttuurisesti on kyse kaksisuuntaisesta ilmiöstä. Myös valtakulttuuri kotoutuu ja mukautuu vieraisiin kieliin ja kulttuureihin ja syntyy uutta yhteistä kulttuuria.

Selonteko on onnistunut tunnistamaan kotoutumis- ja maahanmuuttotyössä kehittämisen kohteita. Ratkaisuksi näihin haasteisiin olisi tärkeää määritellä selkeitä toimenpiteitä. Tällä hetkellä on menossa suuria rakenteellisia uudistuksia kuten sote-uudistus ja kuntakokeilu. Tulevissa lainsäädännön muutoksissa tulisi huomioida näiden uudistusten tuloksia.

Kommentit lukuihin 1-6: Tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat.

-

Kommentit lukuun 7: Maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen

Kuntakokeillun vaikutuksia työllisyyteen ja kotoutumiseen on vaikea arvioida ennen kuin kokeilu on päättynyt. Tulisi varmistaa, että kokeilun hyvät käytännöt voidaan hyödyntää sen päättymisen jälkeen kohderyhmän kotoutumisessa.

Maahanmuuttajien ohjautumista sosiaali- ja terveystalouteen ja niiden saatavuutta tulee edistää ja lisäksi taata, että maahanmuuttajaperheet saavat riittävän ajoissa ennaltaehkäiseviä tukipalveluita yksilöllisiin tarpeisiinsa. Työnantajan tarpeet suhteessa kansainvälistä suojelua saaneiden tarpeisiin tulisi pystyä yhteensovittamaan. Myös Sote-uudistuksen voimaan tultua on tärkeää varmistaa, että kunnilla säilyy riittävät resurssit laadukkaiden kotoutumispalvelujen järjestämiseen.

Työllisyyden ja osallisuuden edistämisen toimenpiteissä ja työntekijöiden osaamisessa pitää pystyä huomioimaan riittävän hyvin maahanmuuttajien erilaiset taustat ja tarpeet. Miten varmistetaan resurssit ehdotettujen keskeisten toimenpiteiden toteuttamiseksi (esim. s. 34, 37)? On huolehdittava ajantasaisen tiedon saannista valtion toimijoilta kunnille ja muille toimijoille (helppo tiedonsaanti).

Vuokra-asuntoihin pakolaisstatuksella asutettujen asumisen taidot ja yhteiskuntaan integroituminen vaikuttaa usein olevan usean vuoden asumisen jälkeen vielä heikohkoa. Etenkin lasten kanssa kotona olevien äitien kielitaito ja verkostot kaipaavat vahvistusta. Usein asiakkaiden ymmärrys asioiden hoitamisesta ja vuokranantajan roolista tai vastuista on puutteellinen ja vuokranantaja koetaan jatkumoksi aiemmin perheen asioita hoitaneen viranomaisten ketjussa.

Maahanmuuttajatyön yhtenä haasteena on tunnistettu työelämän vastaanottavuuden haasteet ja tähän on valmisteilla erilaisia toimenpiteitä mm. työelämän monimuotoisuusohjelma. Tulisi varmistaa, että toimenpiteet ja resurssit jalkautuvat eri puolelle Suomea ja että yrittäjät ja työnantajat tulevat entistä vahvemmin mukaan. Työpaikkasuomi-palvelu on tällä hetkellä alikäytetty eikä työnantajilla ole riittävästi tietoa palvelusta. Tulisi varmistaa, että työperäiset maahanmuuttajat pääsevät opiskelemaan suomea työn ohella. Selonteossa on hyvin havaittu, että kohderyhmä on aliedustettu ennaltaehkäisevissä perhepalveluissa ja toisaalta yliedustettu raskaissa palveluissa kuten lastensuojelu. Miten varmistetaan, että Soteuudistuksessa tämäkin huomioidaan?

Kommentit lukuun 8: Nopeutetaan kotoutumisen käynnistymistä

Ohjautumista vastaanottokeskuksesta kuntaan on tärkeä kehittää valtakunnallisesti myös tilanteissa, joissa kuntaan muuttavalla on oleskelulupa, mutta ei kuntapaikkaa. Näin uudet kuntalaiset saataisiin nopeasti ja hallitusti tarvittavien palveluiden piiriin. Myös toisesta kunnasta kotoutumisajalla muuttaville olisi hyvä olla selkeä ja yhtenäinen käytäntö uuden kunnan kotoutumispalveluihin siirtymisestä. Selonteossa on hyvin tunnistettu vastaanottokeskuksessa tehtävän esikotouttavan työn merkitys.

Kommentit lukuun 9: Parannetaan ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta maahanmuuttajille

-

Kommentit lukuun 10: Luodaan kotoutumisohjelma alkuvaiheen kotoutumisen tukemiseksi

Pitkänkin ajan maassa asuneilla maahanmuuttajilla täytyy olla mahdollisuuksia osallistua oman tarpeensa mukaiseen suomen kielen opetukseen ja tarvittaessa saada kotoutumista edistäviä palveluita. Velvoitetaanko kuntia jatkossa järjestämään varhaiskasvatuspalveluita esimerkiksi kotivanhemmille, jotka osallistuvat joustaviin osa-aikaisiin vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksiin vai millä keinoin taataan kotivanhempienkin mahdollisuus osallistua kielen oppimiseen? Selonteossa on hyvin tunnistettu kotivanhempien tavoittamisen haasteet, mutta ratkaisut puuttuvat selonteosta.

Selonteossa ehdotetaan kotoutumisajan lyhentämistä kahteen vuoteen, mutta kv-suojelua saaneiden ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien maahanmuuttajien kohdalla ei ole pääsääntöisesti realistista tavoitella kahden vuoden mittaista kotoutumisaikaa. Kahden vuoden kotoutumisaika olisi mahdollinen, mikäli tämän ryhmän erityistarpeita osattaisiin huomioida paremmin valtavirtapalveluissa. Vaikka peruspalveluissa palvelujärjestelmät ja henkilökunnan

osaaminen tähän joskus vielä taipuisivatkin, pakolaistaustaisten henkilöiden moninaiset ja haastavat taustat ovat useimmiten esteenä nopealle kotoutumiselle ja vaativat vuosien pitkäjänteistä tukea ja ohjausta sekä oikeanlaisia palveluita kunkin yksilöllisestä tilanteesta riippuen. Mikäli kotoutumisaika lyhenee, mitä se tarkoittaa suhteessa laskennallisten korvausten maksamiseen? Tulisiko kunnat jatkossa velvoittaa ohjaamaan laskennalliset korvaukset kotoutumista edistävien palveluiden toteuttamiseen ja kehittämiseen; tällä hetkellä kunnat itse päättävät kohdennetaanko korvaukset suoraan esim. kv-suojelua saaneiden kotoutumispalveluihin vai johonkin muuhun?

Kotoutumislaki tunnistaa huonosti maahan muuttaneet, jotka eivät ole olleet kotouttamispalveluiden piirissä, esim. perhevapaalla olevat ja sieltä palaavat, ihmiskaupan uhrit, työluvan perusteella maahan tulleet ja työttömäksi jääneet. Tällä kohderyhmällä on ollut erittäin haastavaa päästä kotoutumiskoulutuksiin ja olisikin hyvä kohdentaa resursseja ja soveltaa palveluita myös tälle kohderyhmälle. Selonteossa on hyvin tunnistettu kotoutumisen vastuun määrittelyn haasteet, koska isot rakenteelliset muutokset ja prosessit (kuntakokeilu ja sote-uudistus) ovat kesken.

Kommentit lukuun 11: Kotoutumisen edistäminen tukemaan osaajien pysyvyyttä ja osallisuutta

-

Kommentit lukuun 12: Vahvistetaan kumppanuuksia ja järjestöjen roolia

Kotoutumisen kumppanuusohjelma tukee järjestöjen ja viranomaisten yhteistyön parantamista. Olisi tärkeää, että kumppanuusohjelman periaatteet ja toimenpiteet jalkautettaisiin alueellisesti ja paikallisesti, jotta myös kunnat ja järjestöt hyötyisivät siitä.

Nuorten parissa toimivien ja yhdenvertaisuutta edistävien järjestöjen ja kunnan yhteistyön tiivistäminen on tärkeää. Kotouttamisen parissa toimivia tahoja on paljon ja toimintoja edistetään yleensä hanketyöllä. Miten saadaan hankkeet jäämään eläviksi ja osaksi kuntien toimintaa?

Kommentit lukuun 13: Hyvät väestösuhteet ja osallisuus tukemaan kotoutumista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta

-

Kommentit lukuun: Kotoutumisen edistämisen suuntaviivat 2020-luvulle ja tiivistelmä askelista eteenpäin

Miten taataan, että nopeutettu ja tehostettu kotoutumisen edistäminen ei aiheuta entistä enemmän väliinputoamisia ja taataan kuitenkin riittävät palvelut niille, joilla siihen on tarvetta vielä yhden vuoden jälkeenkin?

Willman Arto
Oulun kaupunki

